

پژوهش‌نامه نقد و هابیت؛ سراج منیر ♦ سال پنجم ♦ شماره ۱۸ ♦ تابستان ۱۳۹۴
صفحات: ۷۹-۱۰۵ ♦ تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۰/۱۵ ♦ تاریخ تأیید: ۱۳۹۴/۰۲/۲۰

سلفیه جهادی در شبه جزیره؛ بررسی رویکرد و عملکرد القاعده شبه جزیره

سید جلیل موسوی*

مرتضی حسنی نسب**

چکیده

یمن در جنوب شبه جزیره عربستان، از دیرباز و از همان نخستین سال‌های پس از بعثت پیامبر ﷺ محل توجه مسلمانان بود. مسلمانان این منطقه به شجاعت و قیام در دوره‌های مختلف تاریخی شهره‌اند و نقشی مهم در حوادث صدر اسلام ایفا کرده‌اند. القاعده نیز به عنوان یکی از اصلی‌ترین گروه‌های سلفی - جهادی معاصر، پایگاهی در این منطقه دارد که پس از ادغام با گروه القاعده در عربستان سعودی، به القاعده شبه جزیره تغییر نام داد و به منطقه حاکمیت خود وسعت بخشید. در این مقاله می‌کوشیم فعالیت‌های القاعده در شبه جزیره و همچنین رویکردها و عملکردهای این گروه را بررسی کنیم، از جمله مسائلی همچون سیر شکل‌گیری این گروه، خط فکری، رهبران و شخصیت‌ها، و عملیات‌های القاعده شبه جزیره. جست‌وجوی دقیق و تتبع گسترده کتب و منابع الکترونیکی و پایگاه‌های اینترنتی در موضوعات فوق و تحلیل و بررسی اطلاعات گردآوری شده نشان می‌دهد القاعده شبه جزیره، یکی از اصلی‌ترین گروه‌های سلفی - جهادی است که توانسته است با برنامه‌ریزی گسترده، خود را به عنوان یکی از مهم‌ترین گروه‌های خاورمیانه مطرح کند و با انتشار مجله الملاحم به دو زبان عربی و انگلیسی، ایدئولوژی خود و همچنین فعالیت‌های خود را به خارج از مرزهای جغرافیایی، به خصوص اروپا و آمریکا صادر کند. با دقت در اقدامات القاعده در

* پژوهشگر حوزه سلفیه و کارشناسی ارشد زبان انگلیسی.

** دانشجوی دکترای مدرسی تاریخ و تمدن اسلام دانشگاه تهران.

شبه‌جزیره درمی‌یابیم که این تشکیلات سعی دارد ایدئولوژی خود را، که مقابله با آمریکا و دولت‌های مشابه است، با تعبیر «کفار» به عنوان دشمن دور در کنار دولت‌های مسلمان به عنوان دشمن نزدیک، نمایش دهد.

کلیدواژه‌ها: القاعده، القاعده شبه‌جزیره، سلفیه جهادی، یمن، ناصر الوحیشی.

مقدمه

القاعده شبه‌جزیره^۱ در ژانویه ۲۰۰۹ از ادغام القاعده عربستان سعودی و یمن به وجود آمد و در شرق یمن مستقر شد. رهبری این گروه را ناصر الوحیشی، دستیار یمنی سابق اسامه بن لادن به عهده دارد. همچنین، معاون فرماندهی آن به عهده سعید الشهیری بود که اهل عربستان سعودی است و سابقاً در گوانتانامو زندانی بود. این گروه از نگاه سرویس‌های امنیتی غربی، مهم‌ترین و فعال‌ترین بخش شبکه القاعده است که حتی از شاخه پاکستانی آن نیز فعال‌تر است.^۲ اقدامات اخیر القاعده در شبه‌جزیره و به‌خصوص یمن نشان داد که این گروه با آنچه در سال‌های موسوم به جهاد علیه هجوم شوروی سابق به افغانستان ریشه انداخته و رشد کرده، متفاوت است.

القاعده شبه‌جزیره هدف خود را سرنگونی خاندان سلطنت سعودی و حکومت یمن و تأسیس خلافت اسلامی معرفی کرده‌اند. قبل از ادغام القاعده عربستان سعودی و یمن، هر کدام از این دو گروه عملیات‌هایی را در این دو کشور انجام می‌دادند. مثلاً بمب‌گذاری‌های ریاض در سال ۲۰۰۳ و حمله به سفارت ایالات متحده در صنعا از جمله اقدامات این گروه قبل از ادغام است. همچنین، عملیات‌های دیگری نیز منتسب به این گروه شده است. از جمله آنها اقدام به بمب‌گذاری در هواپیمای مسافربری آمریکایی در دسامبر ۲۰۰۹ بود که آمریکا، القاعده شبه‌جزیره را مسئول این عملیات دانست.

عمده تمرکز القاعده شبه‌جزیره در جنوب این منطقه و کشور کنونی یمن است و این گروه کمتر در کشور عربستان سعودی فعالیت دارد. به نظر می‌رسد علت اصلی آن از

1. AQAP.

۲. «تنظیم قاعدة الجهاد فی جزيرة العرب الفرع الاخطر لتنظيم القاعدة»، در: پایگاه خبری رأی الیوم، ۹ ژانویه ۲۰۱۵.

طرفی یکپارچگی حکومت کشور عربستان سعودی و قدرت نظامی این کشور و از طرف دیگر ناامنی کشور یمن و ضعف حکومت مرکزی است که زمینه را برای فعالیت این گروه مهیا می‌کند. همچنین، موقعیت ویژه و استراتژیک کشور یمن نیز از دلایل عمده نگاه ویژه القاعده به این کشور است. یمن کشوری است که به علت وضعیت ویژه آب و هوایی و جغرافیایی و همچنین بندرهای مهم، ارزشمندی ویژه‌ای دارد. در جنوب غربی این کشور تنگه باب‌المنندب است که میان دریای سرخ و اقیانوس هند جا گرفته است و به‌نوعی ریشه‌ای‌ترین و نزدیک‌ترین آبراه میان شرق و غرب به شمار می‌رود. همچنین، کشور یمن می‌تواند با بستن این تنگه پراهمیت، دریای سرخ را کنترل کند و حتی از ورود کشتی‌ها و خروج آنها از این دریا، جلوگیری کند.^۱ به‌علاوه، نزدیکی این کشور به شاخ آفریقا به علت کشمکش‌های ابرقدرت‌ها در نیمه دوم قرن بیستم بر حساسیت موقعیت این منطقه افزوده است. محاصره باب‌المنندب از سوی نیروهای ارتش مصر در جنگ پنج‌روزه سال ۱۹۴۶ تجربه‌ای تاریخی برای رژیم اشغالگر قدس بود. لذا امنیت یمن برای آن رژیم اهمیت حیاتی دارد.^۲

۱. سیر شکل‌گیری

ریشه‌های شکل‌گیری نیروهای سلفی جهادی در یمن معاصر به حدود ۳۵ سال قبل، اوایل حکومت عبدالله صالح، باز می‌گردد؛ یعنی اواخر سال ۱۹۸۰، که دولت علی عبدالله صالح در شمال یمن، با اعلام جنگ علیه مارکسیست‌های جنوب یمن، آنها را کفار خواند و جنگ خود را جهاد معرفی کرد. علی عبدالله صالح هزاران نفر از یمنی‌ها را که علیه شوروی در افغانستان جنگیده بودند، به جنوب این کشور خواند^۳ تا با مارکسیست‌هایی که شوروی از آنها حمایت می‌کرد، در آن مناطق مبارزه کنند. درخواست صالح برای برگشتن

۱. یحیی فوزی، «علل شکل‌گیری و ماهیت جنبش‌های سیاسی در خاورمیانه، مطالعه موردی یمن»، در: فصل‌نامه مطالعات جهان اسلام، س ۱، ش ۱، بهار ۱۳۹۱، ص ۱۹.

۲. برگرفته از: داوود کریم‌لو، «آشنایی با کشور یمن»، در: مجله موعود، دیماه ۱۳۸۸، ش ۱۰۷.

۳. <http://www.nybooks.com/articles/archives/2012/dec/06/jihadis-yemen/?page=1>

این مجاهدان به جنوب یمن با اتحاد آنها برای شکست تجزیه‌طلبان همراه شد. در اوایل سال ۱۹۹۰، هزاران نفر از مجاهدان پس از جنگ با شوروی در افغانستان به یمن بازگشتند و پایه‌گذار القاعده در یمن شدند. این ارتش زمینی نیروهای جهادی، که حالا متشکل از افرادی بود که تحت اشراف اسامه بن لادن در افغانستان تربیت شده بودند، گروه شبه‌نظامی را با نام جهاد اسلامی (از سال ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۴) در یمن پایه‌گذاری کردند^۱ و عملیاتی‌هایی در بین سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۳ در یمن از خود نشان دادند.^۲ پس از آن القاعده در این منطقه نسبتاً به حالت خلسه درآمد؛ تا وقتی که در فوریه ۲۰۰۶، ۲۳ نفر، که محکوم به اقدامات تروریستی بودند، از زندانی در صنعا گریختند. بسیاری از این فراری‌ها بعدها کوشیدند القاعده را از نو پایه‌ریزی کرده، با احیای آن^۳ دور تازه‌ای از حملات خود را آغاز کنند. در میان آنها شخصی به نام نصیر الوحیسی بود که بعدها رهبر القاعده شبه‌جزیره شد.

در اواخر ۲۰۰۸، در پی سرکوب‌هایی که دولت عربستان انجام داد، باقی‌مانده دسته‌های القاعده به سمت مناطق مرزی در یمن گریختند^۴ و القاعده شبه‌جزیره در ژانویه ۲۰۰۹ با اتحاد بین شاخه سعودی و یمنی القاعده شکل گرفت.^۵ این گروه خود را زیرمجموعه گروه سلفی جهادی القاعده به رهبری ایمن الظواهری معرفی کردند و ملزم به اطاعت از سازمان مرکزی القاعده دانستند. آماری که ابتدا از این گروه اعلان شد، جمعیتی در حدود دویست یا سیصد نفر بود.^۶ وزارت خارجه آمریکا تعداد این افراد را در

۱. عبدالباری عطوان، الدولة الإسلامية الجذور التوحش المستقبل، ص ۱۵.

2. <http://www.ctc.usma.edu/posts/a-false-foundation-aqap-tribes-and-ungoverned-spaces-in-yemen>

3. <http://www.carnegieendowment.org/files/0708carnegie-yemen.pdf>

4. <http://www.newrepublic.com/article/politics/al-qaeda-the-arab-peninsula-primer>

5. <http://www.cfr.org/terrorist-organizations-and-networks/al-qaeda-k-al-qaida-al-qaida/p9126>

6. <http://www.lawfareblog.com/2012/11/gregory-johnsen-on-yemen-and-aqap/>

۲۰۱۴، هزار نفر برشمرده است.^۱ این عدد خود نشان‌دهنده افزایش تعداد این افراد نسبت به سال ۲۰۰۹ است.

آغاز انقلاب مردمی یمن علیه دیکتاتوری علی عبدالله صالح و ریختن مردم معترض به خیابان‌های صنعا و دیگر شهرها عاملی شد تا شبه‌نظامیان القاعده به تدریج نفوذ خود در این کشور را به دلیل نبود دولت مرکزی، به خصوص در شهر زنگبار، در جنوب یمن افزایش دهند. القاعده توانست از بی‌ثباتی کشور نهایت استفاده را بکند و شورش‌های داخلی خود را بین سنی‌نشین‌ها گسترش دهد.^۲ پس از عزل علی عبدالله صالح از قدرت، منصور هادی ادعا کرد که سعی دارد کشور را به سمت دموکراسی سوق دهد. او دشمنان داخلی خود را شورشی‌های القاعده شبه‌جزیره و شیعیان حوثی معرفی کرد؛ اما شیعیان حوثی توانستند در دسامبر ۲۰۱۴ به قدرت برسند و منصور هادی را در فوریه ۲۰۱۵ به صنعا فراری دهند. جمعیتی که اکنون منابع مختلف برای القاعده شبه‌جزیره تخمین می‌زنند از هزار^۳ تا سه هزار^۴ برآورد می‌شود.

۲. خط فکری

ایدئولوژی و گفتمان القاعده شبه‌جزیره بر پایه سلفیه جهادی بنا شده است.^۵ «جهادگرایی سلفی یا سلفیه جهادی» به جریانی در درون سلفی‌گری گفته می‌شود که دیدگاه‌های سلفی‌گری علمی را رد کرده و جهاد و جنگ را راهی مناسب و ضروری برای مقابله با حملات غرب و حاکمان کشورهای اسلامی علیه اسلام می‌دانند.^۶ نیروهای

1. <http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2013/224829.htm>

2. <http://www.cfr.org/yemen/yemens-houthis/p36178>

3. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/al-qaeda/10893889/Al-Qaeda-map-Isis-Boko-Haram-and-other-affiliates-strongholds-across-Africa-and-Asia.html>

4. Ivan Eland, *The Failure of Counterinsurgency: Why Hearts and Are Not Always Won*, p. 144.

۵. «تنظیم القاعده فی جزیره العرب»، پایگاه خبری الجزیره، ۲۰۱۴/۱۲/۱۶.

6. Meijer, Roel. "Yūsuf al-'Uyairī and the Making of a Revolutionary Salafī Praxis". *Die Welt des Islams* (Brill Academic Publishers), no. 3 (Nov 2007): 422–459. Retrieved 2014-07-28.

سلفی - جهادی هدف خود را پاک کردن جامعه اسلامی از رفتارهای غیر اسلامی می‌دانند و ایدئولوژی ایشان الهام‌بخش بسیاری از گروه‌های مسلح مانند القاعده در آغاز قرن ۲۱ بوده است.^۱ همچنین در تعریفی دیگر، که ظاهراً خود سلفیه بیان کرده‌اند آمده است که گروه‌های سلفیه جهادی سعی دارند به وسیله جهاد با طاغوت‌ها، توحید را بر پا دارند.^۲ القاعده شبه‌جزیره نیز گفتمان خود را بر پایه جهاد قرار داده‌اند و گفته‌اند «جهاد، غایت وجود و سنتی ربانی است که حیات جز به وسیله آن کامل نمی‌شود».^۳ بر پایه همین منطق و ایدئولوژی جریان جهادی القاعده شبه‌جزیره شکل گرفته است و در منابع فکری و عقیده‌ای آنها وارد شده است.^۴

ویژگی القاعده شبه‌جزیره، اتکا بر روایت «مشرکان را از جزیره‌العرب خارج کنید»^۵ است که مجوز شرعی برای مقابله با دشمنان در شبه‌جزیره شده است. از این رو آنها این منطقه را تبدیل به منطقه‌ای جهادی کرده‌اند. در کنار آن، روایتی از پیامبر ﷺ در فضیلت اهل یمن و همچنین اخباری است که بشارت به خروج دوازده هزار نفر یاری‌دهنده خدا و رسول خدا ﷺ از یمن عدن می‌دهد.^۶ این احادیث باعث تقویت دیدگاه القاعده شبه‌جزیره شده و آنها نیز برای خود مسئولیت بیشتری در زمینه «نصرت دین» قائل‌اند.^۷

1. Roel Meijer, "Yūsuf al-Uyairī and the Making of a Revolutionary Salafi Praxis", *Die Welt des Islams* (Brill Academic Publishers), no. 3 (Nov 2007): 422-459, Retrieved 2014-07-28.

۲. ابورمان، الاصلاح السياسي في الفكر الاسلامي: المقاربات، القوى، الاولويات، الاستراتيجيات، ص ۲۶۰.

۳. سعید علی عبید، تنظیم القاعده: النشأة، الخلفية الفكرية الامتداد، ص ۱۵۳.

۴. عبدالقوی حسان، الحركة الاسلامية في اليمن: دراسة في الفكر والممارسة، ص ۶۷ و ۶۸.

۵. ابوعبدالله محمد بن اسماعیل بخاری، صحیح بخاری، باب الجزية والموادعة، باب اخراج اليهود من الجزيرة العرب، ح ۳۱۶۸، ص ۶۰۷؛ ابوالحسین مسلم بن حجاج قشیری النیسابوری، صحیح مسلم، کتاب الوصية، باب ترك الوصية لمن ليس له شيء بوصى به، ح ۱۶۳۷، ص ۷۷۲.

۶. ابوعبدالله احمد بن محمد ابن حنبل، المسند، ج ۱، ص ۳۳۳؛ محمد ناصر الدين البانی، سلسلة الأحاديث الصحيحة و شيء من فقهها و فوائدها، ح ۲۷۸۲، ج ۶، ص ۶۵۶.

۷. عبد القوی حسان، الحركة الاسلامية في اليمن: دراسة في الفكر والممارسة، ص ۶۹.

در کنار اینها، القاعده شبه‌جزیره، همانند سازمان مرکزی القاعده، اصولی دارد، از جمله:

نوع حاکمیت؛ تحکیم شریعت اسلامی و تشکیل حکومتی که مطابق با دولت پیامبر ﷺ در مدینه است.

کفر به طاغوت؛ تکفیر هر تشکیلاتی که با شریعت مطابق نیست.
ولاء و براء؛ التزام مطلق به جماعت مسلمان موحد و براءت‌جستن از کفار و مشرکان و مرتدان.

تغییر نوع دعوت به اسلام؛ خروج از دعوت نظری اسلام به جهاد مسلح؛ زیرا در وضعیت کنونی فقط جهاد است که وسیله تغییر و رسیدن به هدف اسلامی است.^۱
بنابر مطالب ذکر شده، مؤلفه‌های اصلی تفکر القاعده بر سه محور جهاد و مبارزه با کفر، بازیابی هویت گذشته (بازگشت به اسلام راستین) و پاک‌سازی کشورهای اسلامی از حاکمان فاسد تکیه دارد.^۲ مطلب دیگری که نشان از اندیشه سیاسی و خط فکری این گروه دارد، سخنانی است که برخی رهبران این گروه به مناسبت‌های مختلف بیان داشته‌اند؛ از جمله مهم‌ترین این افراد، طارق الذهب، از اصلی‌ترین نظریه‌پردازان القاعده شبه‌جزیره است، که بررسی سخنان وی ما را تا اندازه‌ای با افکار القاعده شبه‌جزیره آشنا می‌کند. وی در یکی از سخنرانی‌های خود گفت: «خلافت اسلامی از سوی خداوند متعال است و این خلافت به‌زودی بر پا خواهد شد. همه ما در این راه جان، مال، زندگی و فرزندانمان را فدا خواهیم کرد. هراس و ترس نداریم، چراکه پیروزی از آن خداوند است و پیروزی‌ها نیز نزدیک است. به‌زودی شبه‌جزیره محمد ﷺ آزاد خواهد شد».^۳ وی درباره اهداف القاعده در شبه‌جزیره می‌گوید: «ما برای رفع ظلم و ستم ارتش و مسئولان دولتی در حق مردم مسلمان یمن عملیات خود را انجام می‌دهیم. خواست ما اقدام بر اساس

۱. عبدالباری عطوان، الدولة الإسلامية الجذور التوحش المستقبل، ص ۱۰.

۲. برای اطلاعات بیشتر نک.: ندا نظمی، «القاعده و مسئله جهاد»، در: مطالعات خاورمیانه، ش ۵۸-۵۹، ۱۳۸۸، ص ۱۴۷-۱۶۸.

۳. محمد علی‌یک، «دولت مستعجل القاعده در یمن»، روزنامه جام جم، ش ۲۳۴۸، ۲۶/۱۱/۹۰، ص ۱۰.

شریعت اسلامی، حمایت از شهروندان یمن، رفع ظلم و تبعیض و برقراری مساوات بین مردم به دور از تبعیض‌های قبیله‌ای و نژادی است»^۱.

طارق اتهام خود مبنی بر همکاری با علی عبدالله صالح و فرزندانش را رد می‌کند و ضمن نامشروع دانستن دولت صالح می‌گوید: «من آمادگی دارم که با عملیات انتحاری، صالح و فرزندانش را، که طاغوت هستند، از بین ببرم»^۲. همچنین، درباره الحوثی‌ها نیز می‌گوید: «ما اولین درگیری نظامی را در رداع با حوثی‌ها داشتیم و پس از درگیری سنگینی با آنها آتش‌بس برقرار شد... علی عبدالله صالح هم با حوثی‌ها مماشات داشته و برخی از سران حزب کنگره نیز بنا بر توصیه رؤسای خود با حوثی‌ها بعد از امضای طرح شورای همکاری ارتباط دارند»^۳.

۳. فعالیت‌های نظامی

فعالیت‌های القاعده در شبه‌جزیره تقریباً از ابتدای قرن حاضر شروع شده است و یکی از اولین حملات این گروه، حمله به ناو جنگی آمریکایی DDG- USS Cole 67 در اکتبر ۲۰۰۰ بوده که القاعده مسئول مستقیم آن بود و بر اثر آن ۱۷ سرباز این کشور کشته شدند.^۴ در سال ۲۰۰۲ نیز القاعده به کشتی فرانسوی نفت کش لیمبورگ در خلیج عدن حمله کرد که باعث صدمات بسیاری به این کشتی شد. مرکز داده‌ای تروریسم جهانی، کشتار سال ۲۰۰۴ در کوبار را نیز به این گروه نسبت می‌دهد.

علاوه بر چندین حمله در عربستان سعودی و گروهان‌گیری و سربردن پاول جانسون در سال ۲۰۰۴،^۵ این گروه مظنون اصلی مرتبط با بمب‌گذاری‌ها در دوحه و قطر در مارس ۲۰۰۵ است. از جمله عملیات‌های مهم القاعده شبه‌جزیره، تصمیم برای ترور یکی از شاهزادگان سعودی بود، که البته ناکام ماند. امیر محمد بن نایف بن عبدالعزیز، شاهزاده

۱. همان.

۲. همان.

۳. همان.

4. http://en.wikipedia.org/wiki/USS_Cole_bombing

5. http://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Marshall_Johnson,_Jr.

سعودی و معاون وزیر کشور عربستان، ۲۷ آگوست ۲۰۰۹ در مراسمی به مناسبت فرارسیدن ماه رمضان حضور داشت که یکی از افراد دیدارکننده القاعده به بهانه دیدار با وی، ساعت یازدهونیم شب به وقت محلی در جریان بازرسی بدنی، خود را منفجر کرد. معاون وزیر کشور عربستان در این انفجار انتحاری جراحت اندکی برداشت، و عامل انتحاری کشته شد. این فرد انتحاری، که عبدالله العسیری، برادر ابراهیم العسیری، از رهبران بلندپایه القاعده یمن بود و در عربستان تحت تعقیب قرار داشت، اعلام کرده بود برای توبه و ابراز پشیمانی قصد دارد با محمد بن نایف دیدار کند.^۱ حمله به سفارت ایالات متحده در صنعا در سال ۲۰۰۸، حمله به سفارت دولت‌های ایتالیا و انگلستان، منفجرکردن یک نفت کش ژاپنی در آوریل ۲۰۰۸، حملات انتحاری، که توریست‌های بلژیکی را در سال ۲۰۰۸^۲ و توریست‌های ژاپنی را در مارس ۲۰۰۹ هدف قرار داد،^۳ از مهم‌ترین اقدامات القاعده در این سال‌ها بود.

یکی از مهم‌ترین عملیات‌های القاعده علیه منافع آمریکا در سال ۲۰۰۹ صورت گرفت که در صورت موفقیت می‌توانست تلفات بسیاری بر جا بگذارد. در این عملیات، جوانی نیجریه‌ای برای منفجرکردن هواپیمایی مسافربری بر فراز دیترویت در جشن‌های سال نو دسامبر ۲۰۰۹ اقدام کرد. عمر فاروق عبدالمطلب نیجریه‌ای تبار با کارگذاشتن بمبی دست‌ساز در زیر پیراهن خود سوار بر هواپیمایی شد که مقصدش دیترویت آمریکا بود. آن بمب هیچ‌گاه منفجر نشد و عبدالمطلب در نهایت دستگیر شد. بازجویی‌ها نشان داد عبدالمطلب در اردوگاه‌های القاعده در یمن آموزش دیده و بمب هم ساخته نیروهای

۱. «برای مقابله با حملات احتمالی: تدابیر امنیتی در اطراف تأسیسات نفتی عربستان افزایش یافت»، ۱۳۸۸/۶/۹، در: <http://www.naftnews.net/view/6367/> تدابیر-امنیتی-در-اطراف-تاسیسات-نفتی-عربستان-افزایش-یافت-

2. http://articles.cnn.com/2009-03-16/world/yemen.blast_1_qaeda-four-south-korean-tourists-shibam?_s=PM:WORLD

۳. «درگیری نیروهای دولتی با پیکارجویان القاعده در یمن»، خبرگزاری بی‌بی‌سی فارسی، ۲۸ مارس ۲۰۰۹.

همین گروه بود. از آن پس آمریکایی‌ها به دنبال شناسایی سرشاخه‌های اصلی این گروه و از بین بردن آنها برآمدند.^۱

در ۲۱ دسامبر ۲۰۰۹ تروریست‌های القاعده در تجمعی ضدحکومتی در جنوب یمن به اهالی منطقه گفتند که آنان نه علیه ارتش یمن، که علیه آمریکا، در جنگ هستند. در عملیات هفته سوم دسامبر، که در استان ابیان انجام شد، ۳۰ تن از تروریست‌های القاعده کشته شدند. این عملیات قربانیان غیرنظامی نیز به همراه داشت. بنا بر گفته منابع سیاسی و عشیره‌ای، ۴۹ نفر، از جمله ۱۷ زن و کودک در این حمله جان باختند و در ۲۴ دسامبر ۲۰۰۹، ۳۴ تن از افراد مظنون به عضویت در شبکه القاعده، از جمله چند مسئول آن، در حمله نیروی هوایی یمن در منطقه شبوا، واقع در ۶۵۰ کیلومتری شرق صنعا، کشته شدند. گفته می‌شود شرکت‌کنندگان در این نشست در باره سوءقصدی‌هایی علیه تأسیسات صنعتی یمن، در واکنش به حملات ارتش در ۱۷ دسامبر، رایزنی می‌کرده‌اند. در اکتبر ۲۰۱۰، طبق اطلاعات دولت عربستان، دو حمله دیگر نیز که قرار بود یکی از هواپیماهای باربری آمریکایی را سرنگون کند، خنثا شد.^۲ همچنین، در می ۲۰۱۲، در حمله‌ای انتحاری در یمن، ۹۰ سرباز این کشور، که در رژه نظامی ارتش یمن در صنعا شرکت کرده بودند، کشته شدند.

در حمله دیگری در دسامبر ۲۰۱۳ که وزارت دفاع و بیمارستان ارتش این کشور را هدف قرار داد بیش از ۵۰ نفر کشته شدند. مهم‌ترین عملیات اروپایی القاعده شبه‌جزیره در سال‌های اخیر را باید حمله به دفتر هفته‌نامه شارلی ابدو فرانسوی دانست که در آن چند تن از کارمندان این نشریه، به دست دو الجزایری مسلح کشته شدند. در ۷ ژانویه ۲۰۱۵، دو فرد مسلح، به نام‌های سعید کواشی و شریف کواچی، به دفتر مجله شارلی ابدو حمله و تیراندازی کردند. در این تیراندازی ۱۲ نفر کشته و ۱۰ نفر زخمی شدند. تیراندازی در حدود

1. <http://graphics8.nytimes.com/packages/pdf/us/20100106-abdulmutallab.pdf>

2. http://www.nytimes.com/2015/01/15/world/europe/al-qaeda-in-the-arabian-peninsula-charlie-hebdo.html?_r=0

ساعت ۱۱ و ۳۰ دقیقه صبح به وقت فرانسه رخ داد.^۱ دو برادر گروگان گیر پس از گریختن از دفتر مجله، فردای آن روز به چاپخانه‌ای در شهر دمارتن (۳۵ کیلومتری شمال پاریس) پناه بردند و یک نفر را به گروگان گرفتند. با یورش مأموران به چاپخانه دمارتن، برادران کواشی، کشته شدند.^۲

رسانه‌های آمریکایی، مانند شبکه تلویزیونی سی.ان.ان.، ان.بی.سی. و روزنامه نیویورک تایمز روز پنج‌شنبه (۱۸ دی / ۸ ژانویه) به نقل از یکی از مقامات عالی‌رتبه در دولت آمریکا نوشتند که سعید کواشی، یکی از دو تروریست حمله‌کننده به دفتر نشریه طنز شارلی ابدو در سال ۲۰۱۱ در یکی از اردوگاه‌های شبکه تروریستی القاعده در یمن دوره نظامی دیده و چگونگی استفاده از سلاح را آموخته است.^۳ یک هفته پس از آن، در ۱۴ ژانویه، نصر الانسی با پیامی ویدیویی، حمله به نشریه شارلی ابدو را طرح‌ریزی القاعده شبه‌جزیره معرفی کرد و گفت القاعده شبه‌جزیره مسئولیت این حمله را بر عهده گرفته است. این ویدئو با عنوان «پیامی از جهادگران راه خدا که آمرزیده شده‌اند» از سوی القاعده یمن منتشر شد و نصر الانسی، با ادعای اینکه این حمله از ناحیه این گروه انجام شده، می‌گوید: «دلیل این حمله انتقام‌جویی برای رسول خدا بوده است».^۴

۴. فعالیت‌های اقتصادی

به گفته مقامات دولت آمریکا، القاعده شبه‌جزیره عربستان برای محکم‌کردن بنیه مالی خود از همان روشی استفاده می‌کند که دیگر متحدان القاعده بدان تکیه دارند، یعنی

۱. «حمله مسلحانه به دفتر مجله «شارلی ابدو» در پاریس»، خبرگزاری یورونیوز فارسی، ۷ ژانویه ۲۰۱۵.

<http://persian.euronews.com/2015/01/07/10-feared-dead-as-gunshots-fired-at-french-satirical-weekly-charlie-hebdo/>

۲. «محل اختفای عوامل حمله به مجله «شارلی ابدو»»، خبرگزاری مهر، جمعه ۱۹ دی ۱۳۹۳.

<http://www.mehrnews.com/news/2461173/> - محل - اختفای - عوامل - حمله - به - مجله - شارلی - ابدو

۳. «القاعده یمن مسئولیت حمله به شارلی ابدو را بر عهده گرفت»، خبرگزاری دویچه وله فارسی،

www.dw.de/a-18189440/cq / القاعده یمن مسئولیت حمله به شارلی ابدو را بر عهده گرفت

۴. «القاعده یمن مسئولیت حمله به شارلی ابدو را بر عهده گرفت»، خبرگزاری دویچه وله فارسی،

www.dw.de/a-18189440/cq / القاعده یمن مسئولیت حمله به شارلی ابدو را بر عهده گرفت

دزدی از بانک، تجارت مواد مخدر و تشکیل مؤسسه‌های خیریه قلابی. همچنین، عملیات‌های گروگان‌گیری^۱ نیز برای آنها پول‌های فراوانی به ارمغان می‌آورد. در نامه‌ای محرمانه، که در دسامبر ۲۰۰۹، هیلاری کلینتون، شخص اول وزارت خارجه وقت آمریکا، منتشر کرد «مهم‌ترین منبع مالی گروه‌های سنی تروریست در منطقه کمک‌های اهدایی عربستان سعودی» بوده است.^۲

یمن یکی از فقیرترین کشورها در میان کشورهای عربی است. طبق برآوردهای بانک جهانی، نرخ فقر در این کشور در سال ۲۰۱۲، ۵۴.۵ درصد ارزیابی شده است.^۳ تقریباً نیمی از مردم یمن به کمک‌های غذایی محتاج‌اند.^۴ بانک جهانی به دلیل محدودیت‌های سیاسی و امنیتی در این کشور فعالیت‌های خود را در مارس ۲۰۱۵ به حالت تعلیق درآورد.^۵ افزایش روزافزون جمعیت در این کشور باعث شده است به منابع طبیعی یمن فشار فزاینده‌ای بیاید؛ خصوصاً منابع آبی و خدمات عمومی این کشور. در این میان بیکاری نیز این کشور را از پا درآورده است.

از زمانی که منصور هادی، رئیس‌جمهور برکنار شده یمن، به سمت عدن گریخت و دولتی در رقابت با دولت فعلی تشکیل داد یمن روزبه‌روز به سمت فرقه‌ای‌تر شدن می‌رود.^۶ این کشور بین حوثی‌های تازه به قدرت رسیده، باقی‌مانده رژیم سابق، القاعده شبه‌جزیره عربستان و جریان جدایی طلب مارکسیست که در جنوب فعالیت دارد تقسیم شده است، که البته هیچ‌یک از این جریان‌ها نمی‌توانند بر کل یمن حکومت کنند.^۷

1. <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl2308.aspx>
2. <http://www.nytimes.com/2010/12/06/world/middleeast/06wikileaks-financing.html?pagewanted=all>
3. <http://www.worldbank.org/en/country/yemen/overview>
4. <http://www.wfp.org/content/nearly-half-yemenis-go-hungry-post-revolt-says-wfp>
5. <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/03/11/world-bank-suspends-operations-in-yemen>
6. <http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/alerts/2015/yemen-conflict-alert-time-for-compromise.aspx>
7. <http://www.crisisgroup.org/en/publication-type/alerts/2015/yemen-conflict-alert-time-for-compromise.aspx>

۵. فعالیت‌های فرهنگی^۱

بنا بر آنچه در مجله اینسپایر^۲ آمده است، القاعده شبه‌جزیره عربستان هدف اصلی خود را مطابق با اصول جهاد با اسلحه بیان کردند و گفتند که در نهایت این گروه به دنبال تهی کردن کشورهای اسلامی از هر گونه تأثیر فرهنگ غربی است. این افراد به دنبال این هستند که دولت‌های سکولار مرتد را برکنار، و دولت‌هایی ایجاد کنند که در سیر جبهه فکری آنها حرکت می‌کنند. از اهداف القاعده شبه‌جزیره عربستان می‌توان به برکناری دولت در صناعا، ترور اتباع غربی این کشور و متحدان آنها، حتی اعضای خاندان سلطنتی آل سعود، حمله به سفارت‌ها و مناطق استراتژیک، همچنین اجرای عملیات‌هایی در خاک آمریکا اشاره کرد. این گروه، همچنین، جذب نیرو از طریق تبلیغات و جنگ‌های رسانه‌ای را دنبال می‌کند و از این راه تجربه‌های فراوانی کسب کرده است.

مجله‌ای با نام الملاحم را نیز هر دو ماه یک بار به چاپ دیجیتال خود می‌رساند. ساختار این مجله با هدف جذب مخاطب در سراسر جهان، به‌خصوص قاره‌های اروپا و آمریکا، طراحی شده و در آن تلاش می‌شود حمایت‌های کلامی و تشویق جهادی‌ها به تصویر کشیده شود. اشخاصی همانند انور العوالقی، که در خود آمریکا به دنیا آمده یا سمیرخان که تبعه‌ای پاکستانی - آمریکایی بوده، مسئولیت تولید تبلیغات القاعده را در جهت جذب مخاطب‌های غربی بر عهده داشته‌اند. اگرچه هر دوی آنها در حمله هوایی^۳ ارتش آمریکا، که در اکتبر ۲۰۱۱ به وقوع پیوست، کشته شدند، اما مجله انگلیسی‌زبان آنها با نام اینسپایر (الملاحم) تاکنون به کار خود ادامه داده است.^۴ در این مجله انواع مقابله با دشمنان القاعده، به‌خصوص غربی‌ها یا صلیبیون، که از آن تعبیر به جهاد می‌شود، آموزش داده می‌شود. تحلیلگران معتقدند القاعده شبه‌جزیره عربستان در این

۱. منبع اصلی این بخش، شماره‌های ۱-۱۳ مجله انگلیسی *Inspire* (تابستان ۲۰۱۰- زمستان ۲۰۱۴) است.

2. Inspire.

3. http://www.longwarjournal.org/archives/2011/10/al_qaeda_confirms_an.php

4. http://articles.washingtonpost.com/2012-05-02/world/35456656_1_awlaki-english-language-online-magazine-samir-khan

مجله با تأکید بر اینکه برای پاسخ مناسب دادن به نارضایتی‌های به وجودآمده در جامعه،^۱ باید با تکیه بر عنصر جهاد به مبارزه ملی با دشمن دور، خصوصاً ایالات متحده آمریکا، به دلیل روابط شوم این کشور با دولت عربستان، ادامه داد. عمده تبلیغات این مجله، بر پایه جهاد و آموزش‌های مقابله با دشمنان طرح‌ریزی شده است. برخی از این آموزش‌ها به شرح ذیل است:

آموزش آسان مقابله

این نوع مقابله، که مجله الملاحم آن را مقابله منبع باز^۲ معرفی کرده، و شامل تکنیک‌های ساخت بمب، تدابیر امنیتی، تاکتیک‌های جنگ چریکی، یادگیری کار بار اسلحه و دیگر فعالیت‌های لازم برای نیروی انسانی است، به هر فرد آموزش خواهد داد تا در منزل خودش، بدون اینکه خطر سفر به دیگر مناطق را بپذیرد، آموزش ببیند و آسیب‌های انسانی و اقتصادی فراوانی را برای دول غربی ایجاد کند.

آموزش جهاد فردی

شعار اصلی این نوع مقابله که در مجله الملاحم با عنوان «عملیات گرگ تنها»^۳ از آن نام برده می‌شود، این است: «دیگر لازم نیست به میدان نبرد بیایید، کافی است دشمن را در خانه زمین‌گیر کنید».^۴ با توجه به این مطلب، که مجله الملاحم تبلیغ می‌کند، نیروهای القاعده پراکنده‌شده در سراسر دنیا، برای مقابله با دشمنان نیازی نیست حتماً مسافرت (هجرت) کنند و به مناطق اسلامی بیایند، بلکه می‌توانند به صورت فردی عملیات‌هایی را به رهبری خودشان مدیریت و اجرا کنند. نیازی نیست که این نیروها

1. www.ctc.usma.edu/posts/arc-of-convergence-aqap-ansar-al-sharia-and-the-struggle-for-yemen

۲. این بخش در تمامی شماره‌های مجله الملاحم وجود دارد.

3. Lone Wolf Jihadists

4. <http://cnsnews.com/news/article/patrick-goodenough/al-qaesda-encourages-lone-jihad-attacks-promises-virgins-paradise>

تشیکلات منسجمی داشته باشند و به همین دلیل مجله الملاحم از همان شماره‌های آغازین تاکنون به این طریق، آموزش‌های لازم را می‌دهد.

اهداف عملیات‌هایی که گرگ‌های جهادی باید به آنها دست پیدا کنند عبارت‌اند از: حملاتی که باعث تضعیف اقتصاد این کشورها شود؛ مثلاً حمله به یکی از هواپیماهای خطوط هوایمایی در آمریکا در صورت موفقیت می‌تواند هزینه‌ای بالغ بر ۳۰۰ میلیون دلار به این کشور تحمیل کند؛

برملاکردن ضعف دولت در بخش جنگ اطلاعاتی و شکست آن؛

به وجود آوردن جو ناامنی و ترس در جامعه؛

به وجود آوردن تنش بین دولت و مردم و اینکه جنگ علیه مجاهدین بی‌فایده است. بخش مقابله فردی در بیشتر شماره‌های مجله الملاحم تقویت شده و از آن حمایت می‌شود.^۱

آموزش مقابله با آمریکا

به گفته این نشریه، هر گروهی که می‌خواهد با آمریکا دست به رویارویی بزند یا مقاومت کند، باید یکی از چهار پایه مهم این کشور را متزلزل کند: فناوری نظامی؛ نیروی انسانی؛ رسانه؛ اقتصاد.

۶. ارتباط با داعش

یکی از مهم‌ترین گروه‌هایی که با القاعده شبه‌جزیره ارتباط نسبتاً خوبی دارد، گروه داعش است. القاعده شبه‌جزیره، برخلاف سازمان مرکزی القاعده و شخص ایمن الظواهری، ارتباط نسبتاً خوبی با گروه سلفی جهادی داعش دارد. به حدی که در ۱۴ آگوست ۲۰۱۴، ناصر الوحیشی، رهبر القاعده شبه‌جزیره، حمایت خود را از داعش اعلام کرد و گفت «خون‌ها و زخم‌های آنها در عراق، همانند خون‌ها و زخم‌های ما است و ما با

۱. از جمله در: «ویژگی‌های قاتل شهری»، ش ۹، ص ۳۷؛ «قهرمانان جهادی تنها؛ توصیه‌ها»، ش ۱۰، ص ۲۵؛ و «گرگ شهر»، ش ۱۲، ص ۱۶.

تمام توان از آنها حمایت می‌کنیم».^۱ همچنین، گروه «مجاهدی الیمن»، از گروه‌های وابسته به القاعده، در تاریخ ۱۰/۱۱/۲۰۱۴ با صدور بیانیه‌ای با نام «البيعة اليمانية للدولة الاسلامية» با «ابوبکر البغدادی»، رهبر داعش، بیعت کرده بود.^۲ برخی منابع نیز اعلام کرده‌اند که ارتباط تنگاتنگی بین داعش و القاعده شبه‌جزیره است و گروه‌هایی از داعش برای آموزش جوانان القاعده به شبه‌جزیره آمدند و از طرف دیگر برخی از جنگجویان یمنی به داعش برای مقابله با دشمنانشان پیوسته‌اند و در صفوف داعش در عراق و شام می‌جنگند. همچنین، القاعده شبه‌جزیره، پس از داعش، قوی‌ترین گروه شبه‌نظامی از حیث عدد و قدرت است.^۳

در ۱۲ فوریه ۲۰۱۵ (۲۳ بهمن ۱۳۹۳) خبری از سوی منابع آمریکایی نقل شد که القاعده شبه‌جزیره با ابوبکر بغدادی بیعت کرده‌اند و بیعت خود را با القاعده و ایمن الظواهری نقض کرده‌اند؛^۴ خبری که برخی خبرگزاری‌ها هم تأیید کردند.^۵ همچنین، در ۲۰ مارس ۲۰۱۵ (۲۹ اسفند ۱۳۹۳)، دو بمب‌گذاری انتحاری روز جمعه در مساجد در منطقه تحت سیطره گروه شیعه الحوثی در شهر صنعا، پایتخت یمن، ۱۴۲ کشته و ۳۵۱ زخمی بر جا گذاشت و گروه تروریستی داعش مسئولیت این حمله را بر عهده گرفت و

۱. «ان دماءهم و جراحهم هی دمانا و جراحنا و بكل تأکید سنؤیدهم»؛ عبدالباری عطوان، الدولة الاسلامية الجذور التوحش المستقبل، ص ۶۳.

۲. «مجاهدی الیمن یبایعون داعش»، در: www.albawabhnews.com/1112708؛ «تسجيل لمجاهدی الیمن بمبايعة تنظيم الدولة»، در:

<http://www.aljazeera.net/news/arabic/2014/11/10/تسجيل-ل-مجاهدی-الیمن-بمبايعة-تنظيم-الدولة>

۳. عبدالباری عطوان، الدولة الاسلامية الجذور التوحش المستقبل، ص ۶۳.

۴. «اعلام حمایت القاعده یمن از سرکرده داعش»، خبرگزاری ایسنا، ۲۳ بهمن ۱۳۹۳،

http://www.isna.ir/fa/news/93112312621/اعلام_حمایت_القاعده_یمن_از_سرکرده_داعش

5. <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/middle-east/150321/yemen-attack-aims-eclipse-qaeda-analysts>;

<http://avapress.com/vdcawin6a49nwa1.k5k4.html>;

<http://jahannews.com/vdcepp8ewjh87oi.b9bj.html>

هشدار داد که «در حال ورود به یمن» است.^۱ همچنین، شیخ مأمون حاتم، از رهبران القاعده شبه‌جزیره، در حساب توئیتر شخصی خود نوشت: «من منتظر اعلان جدید و اسم جدید هستم؛ یعنی دولت اسلامی در عراق و شام و جزیره عربی».^۲

از لحاظ اعتقادی نیز، نوعی همگرایی بین داعش و القاعده وجود دارد. گروه داعش، از سلفی‌های جهادی هستند و از این حیث با القاعده شبه‌جزیره اشتراک دارند. همچنین، اصول مشترکی نیز دارند، از جمله: نوع حاکمیت (تحکیم شریعت اسلامی و تشکیل حکومتی که مطابق با دولت پیامبر (ص) در مدینه است)، کفر به طاغوت (تکفیر هر تشکیلاتی که با شریعت مطابق نیست)، ولاء و براء (التزام مطلق به جماعت مسلمان موحد و براءت‌جستن از کفار و مشرکان و مرتدان)، خروج از دعوت نظری اسلام به جهاد مسلح، به این دلیل که در وضعیت کنونی فقط جهاد است که وسیله تغییر و رسیدن به هدف اسلامی است.^۳

۷. رهبران و شخصیت‌های القاعده

القاعده شبه‌جزیره به گفته برخی تحلیلگران بسیار غیرمتمرکز فعالیت دارد و دارای نوعی سلسله‌مراتب است.^۴ رهبران و شخصیت‌های مهم این گروه عبارت‌اند از:

ناصر الوحیسی

وی پایه‌گذار و امیر القاعده شبه‌جزیره^۵ و رئیس این تشکیلات است.^۶ الوحیسی، که اکنون رهبر این گروه است، به عنوان فرد همیشه همراه بن‌لادن حدود چهار سال در کنار وی خدمت می‌کرد. او بعدها به عنوان یکی از عوامل اجرایی بلندمرتبه در القاعده، با تأیید

1. <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/middle-east/150321/yemen-attack-aims-eclipse-qaeda-analysts>

۲. عبدالباری عطوان، الدولة الإسلامية الجذور التوحش المستقبل، ص ۶۳.

۳. همان، ص ۱۰.

4. <http://www.newamerica.net/sites/newamerica.net/files/policydocs/Barfi.pdf>

5. <http://www.channel4.com/news/al-qaeda-in-the-arabian-peninsula-who-are-they>

6. <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2010/01/135364.htm>

جانشین بن لادن، یعنی ایمن الظواهری، در جولای ۲۰۱۳ به کار خود ادامه داد.^۱ به گفته تحلیلگران سایت خبری لانگوار،^۲ الوحیسی این مسئولیت را دارد که فعالیت‌های القاعده در قلب خاورمیانه و آفریقا را رهبری کند و همچنین اطمینان حاصل کند که متحدان این گروه برای هدف قراردادن غرب از جان و مال خود می‌گذرند.^۳

سعید الشهري

وی بالاترین فرمانده و مقام سعودی تبار در القاعده شبه‌جزیره به شمار می‌رفت که جانشین ناصر الوحیسی، رهبر القاعده شبه‌جزیره، بود.^۴ وی قبلاً از زندانیان گوانتانامو بود که پس از بازگشت به عربستان سعودی، به القاعده شبه‌جزیره پیوست و به سمت نائب رهبر القاعده رسید.^۵ بنا بر اخباری که منتشر شد، وی در حمله‌ای هوایی در سال ۲۰۱۳ کشته شد.^۶

انور العولقی

وی فرمانده عملیات در کشورهای خارجی و یمنی تبار بود، اما تابعیت آمریکایی داشت و نامش در فهرست مهم‌ترین افراد تحت تعقیب اف.بی.آی.، پلیس فدرال آمریکا، قرار داشت.^۷ انور العولقی، از پدر و مادری یمنی در ایالات متحده متولد شد و در رشته مهندسی در این کشور تحصیل کرد. وی بعداً به مطالعات اسلامی روی آورد و به عنوان مبلغ و روحانی مسلمان در آمریکا فعالیت کرد و به گروه‌های تندرو اسلامی گرایش یافت. به گفته منابع اطلاعاتی آمریکا، العولقی از جمله مریبان فکری تعدادی از کسانی بود که در عملیات انتحاری یازدهم سپتامبر دست داشتند و پیشاپیش از این عملیات آگاهی

۱. گریگوری جانسون، الیمن و القاعده الحرب الامیرکیة فی جزیرة العرب، ص ۲۲.

2. Long War.

3. http://www.longwarjournal.org/archives/2013/08/aqap_emir_also_serve.php

4. <http://www.ctc.usma.edu/posts/a-profile-of-aqaps-upper-echelon>

۵. گریگوری جانسون، الیمن و القاعده الحرب الامیرکیة فی جزیرة العرب، ص ۲۲.

6. <https://news.siteintelgroup.com/Jihadist-News/aqap-concludes-biography-of-slain-deputy-leader-in-3rd-episode-of-series.html>

۷. خبرگزاری بی‌بی‌سی فارسی، جمعه ۳۰ سپتامبر ۲۰۱۱ (۸ مهر ۱۳۹۰).

داشت. این منابع، همچنین، انور العولقی را به برنامه‌ریزی و هدایت یک رشته حملات تروریستی علیه شهروندان و منافع غربی در یمن و نقاط دیگر و همچنین تلاش برای سازمان‌دهی عملیاتی در خاک آمریکا متهم کرده‌اند. باراک اوباما گفت که انور العولقی با بمب‌گذاری‌های نافرجام در هواپیماهای آمریکایی در دسامبر ۲۰۰۹ و اوایل ۲۰۱۰ مرتبط بوده است.^۱ همچنین، العولقی در شماری از حملات از جمله طراحی حمله یک هواپیمای مسافری بر فراز شهر دیترویت در سال ۲۰۰۹ دست داشته است.^۲

در سال ۲۰۱۰، این شهروند آمریکایی در پیامی ویدیویی فتوا داد که جهاد علیه آمریکا بر تمامی مسلمانان واجب است و کوتاه‌مدتی پس از آن، نام او در فهرست هدف‌های مشروع سازمان‌های اطلاعاتی آمریکا قرار گرفت. در همان سال، سازمان ملل متحد نیز او را یکی از افراد مرتبط با شبکه القاعده اعلام کرد. شیوایی بیان و تسلط العولقی به دو زبان عربی و انگلیسی باعث شده بود بتواند به شکلی مؤثر به تبلیغ دیدگاه‌های القاعده در میان جوانان اسلام‌گرا در کشورهای غربی نیز مبادرت کند.^۳ او مقامی عالی‌رتبه از القاعده شبه‌جزیره است که در استخدام نیرو برای این گروه فعالیت می‌کند و عملیات در کشورهای خارجی را برای القاعده شبه‌جزیره هدایت می‌کند.^۴ وی در سال ۲۰۱۱ در حمله‌ای هوایی کشته شد.^۵ البته بنا بر اعلام وزارت دفاع یمن، وی در اواخر سپتامبر ۲۰۱۱ کشته شد.^۶

۱. همان.

۲. همان.

۳. همان.

4. <http://blog.adl.org/extremism/boston-marathon-bombers-inspired-by-anwar-al-awlaki> <http://sofrep.com/12282/getting-to-know-al-qaeda-part-ii-aqap/>
http://www.denverpost.com/technology/ci_13914150

5. <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-15121879>

۶. گریگوری جانسون، الیمن و القاعده الحرب الاميركية في جزيرة العرب، ص ۲۰؛ خبرگزاری بی‌بی‌سی فارسی، جمعه ۳۰ سپتامبر ۲۰۱۱ (۸ مهر ۱۳۹۰).

طارق الذهب

وی، یکی از نظریه‌پردازان مهم القاعده شبه‌جزیره، فرزند «شیخ الذهب» و داماد العولقی، جوان ۳۵ ساله یمنی، بعد از اینکه انور العولقی آمریکایی یمنی تبار با هواپیماهای بدون سرنشین آمریکا در یمن هدف قرار گرفت و کشته شد، هدایت عملیات‌های نظامی سازمان القاعده را در یمن به عهده گرفت.^۱ نفوذ شیخ الذهب و پسرش، رهبر جدید القاعده، در شهر رداع موجب شد این شهر شاهد برافراشته‌شدن پرچم‌های سیاه القاعده در داخل خود باشد و سازمان القاعده به نحوی در این شهر تشکیل دولت القاعده شبه‌جزیره را اعلام کند. طارق الذهب پس از استیلا صد‌ها نفر از اعضای مسلح این سازمان بر شهر رداع با لباس سنتی یمن به همراه یک قبضه کلاشینکف در فیلمی ویدئویی ظاهر شد و همه مسلمانان را به همکاری و همیاری و صبر فرا خواند و از احیای طرح قدیمی القاعده برای ایجاد امارت اسلامی سخن گفت. وی در فوریه ۲۰۱۲ کشته شد.^۲ برخی خبرگزاری‌ها گفتند که برادر طارق، وی را در نزاعی خانوادگی، در خانه‌اش در منطقه مناسح، به قتل رساند.^۳

دیگر افراد تأثیرگذار

قاسم الريمی؛ وی جنگجویی یمنی بود که در زمان حضورش در گروه القاعده افغانستان آموزش دیده بود. وی در سال ۲۰۰۶ از زندان فرار کرد^۴ و پس از آن بود که به همراه نصیر الوحیسی تشکیل القاعده در یمن را اعلام کردند؛ گروهی که دنباله‌رو القاعده عربستان بود. او نقش مهمی در عضوگیری‌ها ایفا کرد و پایه‌گذار القاعده شبه‌جزیره در

۱. «من هو طارق الذهب؟»، در: <http://www.dhamarpress.com/subject/view/1285>

2. <http://www.yemeres.com/adenonline/60240>

۳. «مقتل طارق الذهب زعيم تنظيم القاعدة في محافظة البيضاء برصاص في معقله»، در:

<http://hournews.net/news-8597.htm>

و «مقتل زعيم القاعدة طارق الذهب برصاص أخيه في رداع باليمن»، در:

<http://www.youm7.com/story/2012/2/16/603758/> - مقتل زعيم القاعدة طارق الذهب -

<http://www.youm7.com/story/2012/2/16/603758/#برصاص-أخيه-في-رداع-باليمن>

۴. گریگوری جانسون، اليمن و القاعدة الحرب الاميركية في جزيرة العرب، ص ۲۲.

یمن شد.^۱ وی سپس به عنوان فرمانده ارشد نظامیان در القاعده شبه‌جزیره شناخته می‌شد.^۲

نصر الانسی؛^۳ وی سخنگوی القاعده شبه‌جزیره^۴ و نماینده جانشین امیر القاعده بود که در سال ۲۰۱۰ به این سمت دست یافت.^۵ بر اساس اطلاعاتی که القاعده منتشر کرده، نصر بن علی الانسی، در سال ۱۹۷۵ در شهر تعز در یمن به دنیا آمده و در سال ۱۹۹۵ در جنگ بوسنی شرکت کرده و سپس به کشمیر و افغانستان رفته است. وی نخست مسئول امور اداری القاعده شد و پس از آن در اردوگاه‌های این سازمان از خود توانایی نشان داد. او در سال ۲۰۱۱ به شاخه القاعده در شبه‌جزیره عرب پیوست. الانسی به عنوان فردی عالی‌رتبه در زمینه اجرای قوانین شریعت در این گروه فعالیت داشت و مسئولیت تیراندازی‌ها در شارلی ابدو را از طرف القاعده شبه‌جزیره بر عهده گرفت.^۶ نصر الانسی به سبب ظاهرشدن در پیام‌های ویدیویی متعدد القاعده، چهره شناخته‌شده‌ای بود. وی در روز ۱۴ ژانویه ۲۰۱۵ از همین طریق اعلام داشت که طرح حمله به دفتر هفته‌نامه شارلی ابدو را سازمان او برای انتقام‌گیری از ترسیم کاریکاتورهای منتشرشده از پیامبر اسلام تهیه کرده و به واسطه برادران قواشی به اجرا گذاشته است.^۷ کشته‌شدن نصر الانسی در ویدیویی که ابوالمقداد الکندی، از اعضای القاعده، در شبکه توئیتر پخش کرد، اعلام شد.

1. http://www.rewardsforjustice.net/english/qasim_al_rimi.html

2. <http://www.iht.com/articles/ap/2008/01/18/africa/ME-GEN-Yemen-Attack.php>

<http://www.cnn.com/2009/CRIME/06/01/arkansas.recruiter.shooting/>

۳. برخی خبرگزاری‌های اروپایی و حتی عرب‌زبان وی را ناصر العنسی گفته‌اند که اشتباه است.

۴. گریگوری جانسون، الیمن و القاعده الحرب الامیرکیة فی جزیرة العرب، ص ۱۹.

5. <http://www.longwarjournal.org/archives/2015/03/osama-bin-ladens-files-al-qaedas-deputy-general-manager-in-yemen.php>

۶. <http://www.reuters.com/article/2015/01/14/us-france-shooting-aqap-idUSKBN0KN0VO20150114>

۷. «حمله مسلحانه به دفتر مجله «شارلی ابدو» در پاریس»، ۷ ژانویه ۲۰۱۵، در:

<http://persian.euronews.com/2015/01/07/10-feared-dead-as-gunshots-fired-at-french-satirical-weekly-charlie-hebdo/>

در این پیام گفته شد که در حمله یک پهباد، ال‌انسی به همراه پسر و شش تن دیگر از مجاهدان مسلح کشته شده است.^۱

ابراهیم البنا؛ وی رئیس اطلاعات و امنیت القاعده شبه‌جزیره بود و در این زمینه فعالیت داشت.^۲ او به عنوان یکی از اعضای تشکیل دهنده القاعده شبه‌جزیره بود و هدایت‌های نظامی و امنیتی را برای القاعده شبه‌جزیره فراهم می‌کرد.^۳ وزارت دفاع یمن البنا را «خطرناک‌ترین عنصر» القاعده خوانده است که به دلیل «طراحی حملاتی در داخل و خارج یمن» در سراسر دنیا تحت تعقیب بود.^۴ مرگ وی در اکتبر ۲۰۱۱ به غلط اعلام شد.^۵ او در ۱۹ اکتبر ۲۰۱۴ به فهرست افرادی که دولت آمریکا برای دستگیری‌شان پاداش می‌دهد، اضافه شد.^۶

ابراهیم الریش؛ وی به عنوان مشاور ارشد القاعده شبه‌جزیره فعالیت داشته و حملات متعددی را طرح‌ریزی کرده است.^۷ به گفته شواهد، مفتی القاعده شبه‌جزیره بوده است.^۸ بر اساس اخباری، وی در آوریل ۲۰۱۵ در حمله‌ای هوایی کشته شد.^۹

حریث بن قاضی النضاری؛ وی از مقامات عالی‌رتبه در اجرای قوانین شریعت در القاعده شبه‌جزیره عربستان بود که گسترش خلافت «دولت اسلامی» به سمت سرزمین

۱. «فرع القاعده» فی الیمن یؤکد مقتل قیادی بغارة أمیرکیة»، در:

فرع--القاعده--فی-الیمن-یؤکد-مقتل-قیادی-بغارة-أمیرکیة/9087305/Articles http://alhayat.com/

2. http://www.rewardsforjustice.net/english/ibrahim_al_banna.html

۳. همان.

۴. خبرگزاری بی‌بی‌سی فارسی، شنبه ۱۵ اکتبر ۲۰۱۱ (۲۳ مهر ۱۳۹۰).

۵. همان.

6. http://www.rewardsforjustice.net/english/ibrahim_al_banna.html

7. http://www.rewardsforjustice.net/english/ibrahim_al_rubaysh.html

8. <http://www.dod.mil/news/May2006/d20060515%20List.pdf>

9. <http://bigstory.ap.org/article/b5ef017dedd54d7986a67fd913b94f4b/yemens-al-qaida-branch-says-its-top-cleric-has-been-killed>

یمن را تفتیح، و وفاداری خود را به ایمن الظواهری و گروه القاعده تکرار کرد.^۱ النضاری در ژانویه ۲۰۱۵ در حمله‌ای هوایی کشته شد.^۲

عثمان القمدی؛ وی فرمانده عملیات ویژه بود و مسئولیت جمع‌آوری منابع مالی برای عملیات‌ها و فعالیت‌های القاعده شبه‌جزیره در یمن را بر عهده داشت.^۳ او قبلاً از آوریل ۲۰۰۶ تا ژوئن همان سال در زندان گوانتانامو زندانی بود، تا زمانی که او را به مقامات سعودی تحویل دادند، که بعداً منجر به آزادی وی شد.^۴ عثمان الغامدی در ویدئویی که در می ۲۰۱۰ در فضای اینترنت پخش شد، رسماً به عنوان فرمانده عملیات‌های ویژه القاعده شبه‌جزیره، شناسانده شد.^۵

ابراهیم العسیری؛ ابوصالح ابراهیم حسن طالع العسیری در آوریل ۱۹۸۲ در ریاض، پایتخت عربستان سعودی، به دنیا آمد. خانواده وی نظامی و متدین بودند و علاوه بر ابراهیم، چهار پسر و سه دختر دیگر نیز در این خانواده بودند.^۶ العسیری به عنوان طراح بمب و آشنا به ادوات جنگی برای القاعده شبه‌جزیره مشهور است.^۷ وی به همراه برادرش عبدالله در سال ۲۰۰۶ برای پیوستن به القاعده، به یمن رفت.^۸ طبق گزارش‌های رسیده، برخی اقدامات او عبارت است از: ساختن بمب‌های استفاده‌شده در توطئه بمب‌گذاری در روز کریسمس^۹ ۲۰۰۹؛ طراحی نقشه عملیات انتحاری برادرش عبدالله برای کشتن

1. <http://www.ibtimes.co.uk/al-qaida-arabian-peninsula-rejects-isis-caliphate-ending-fears-deadly-terror-alliance-1476004>

2. <http://www.cbsnews.com/news/aqap-says-senior-leader-harith-nadhari-killed-drone-strike-yemen/>

3. http://www.rewardsforjustice.net/english/othman_al_ghamdi.html

4. <http://sofrep.com/12282/getting-to-know-al-qaeda-part-ii-aqap/>

۵. همان.

۶. «ابراهیم حسن طالع العسیری»، ۲۰۱۴/۱۲/۱.

7. <http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.saudigazette.com.sa%2Findex.cfm%3Fmethod%3Dhome.regcon%26contentID%3D2009083148387&date=2009-09-01>

۸. گریگوری جانسون، ایمن و القاعده الحرب الاميركية في جزيرة العرب، ص ۱۹.

9. <http://www.ctc.usma.edu/posts/a-profile-of-aqaps-upper-echelon>

شاهزاده نایف سعودی در سال ۲۰۰۹؛ طراحی نقشه بمب‌گذاری در سال ۲۰۱۰ در هواپیمای باربری آمریکایی؛ طراحی نقشه ترور هشتم می ۲۰۱۲.^۱

نتیجه

با دقت در اقداماتی که القاعده در شبه‌جزیره انجام داده و همچنین تشکیلات وسیع و اشخاص مهمی که در این گروه فعالیت می‌کنند، درمی‌یابیم که این تشکیلات، که ریشه در القاعده افغانستان و همچنین افغان‌العرب دارد، با الهام‌گرفتن از اندیشه‌های سلفیه جهادی، سعی ندارد به عنوان حکومتی مستقل از دولت یمن و شبه‌جزیره، منطقه‌ای را تحت حاکمیت خود قرار دهد؛ بلکه می‌کوشد ایدئولوژی خود را، که مقابله با آمریکا و دولت‌های مشابه است، با تعبیر «کفار» به عنوان دشمن دور در کنار دولت‌های مسلمان به عنوان دشمن نزدیک، نمایش دهد. این گروه با اینکه وابسته به القاعده است و از ایمن‌الظواهری دستور می‌گیرد، با داعش، که از القاعده جدا شده و با گروه‌های وابسته به القاعده، مانند النصره و ... مقابله کرده، رابطه خوبی دارد و علت آن احتمالاً یکی از این سه چیز است: ۱. خطرنداشتن داعش برای القاعده شبه‌جزیره به دلیل اختلاف مکانی (گرچه سابقه داعش نشان داده که این گروه، خود را به مکانی خاص محدود نمی‌داند)؛ ۲. شباهت در ایدئولوژی؛ ۳. داشتن دشمن مشترک (شیعیان و دولت‌های عراق، سوریه و یمن).

1. <http://www.thedailybeast.com/content/newsweek/2012/05/13/al-qaeda-s-body-bombs-al-asiri-s-next-threat.html>

منابع

١. ابن حنبل، ابو عبدالله احمد بن محمد، المسند، تصحيح: الباني، قاهره: مؤسسة قرطبة، بي. تا.
٢. ابورمان، الاصلاح السياسى فى الفكر الاسلامى: المقاربات، القوى، الاولويات، الاستراتيجيات، بيروت: الشبكة العربية للأبحاث والنشر، ٢٠١٠.
٣. الباني، محمد ناصر الدين، سلسلة الأحاديث الصحيحة و شىء من فقهها و فوائدها، رياض: مكتبة المعارف للنشر والتوزيع، ١٩٩٦/١٤١٦.
٤. بخارى، ابو عبدالله محمد بن اسماعيل، صحيح بخارى، به كوشش: ابوصهيب كرمى، رياض: بيت الافكار الدولية للنشر، ١٩٩٨.
٥. جانسون، گريگورى، اليمن والقاعدة الحرب الاميركية فى جزيرة العرب، ترجمه به عربى: الطيب الحصنى، بيروت: نشر جداول، الطبعة الاولى، ٢٠١٥.
٦. حسان، عبد القوى، الحركة الاسلامية فى اليمن: دراسة فى الفكر والممارسة، بيروت: مركز دراسات الوحدة العربية، چاپ اول، ٢٠١٤.
٧. عبيد، سعيد على، تنظيم القاعدة: النشأة، الخلفية الفكرية الامتداد، القاهرة: مكتبة مدبولى، ٢٠٠٨.
٨. عطوان، عبد البارى، الدولة الاسلامية الجذور التوحش المستقبل، بيروت: دار الساقى، ٢٠١٥.
٩. على بك، محمد، «دولت مستعجل القاعدة در يمن»، روزنامه جام جم، ش ٣٣٤٨، ١١/٢٦/١٣٩٠.
١٠. فوزى، يحيى، «علل شكل گيرى و ماهيت جنبش هاى سياسى در خاورميانه، مطالعه موردى يمن»، در: فصل نامه مطالعات جهان اسلام، س ١، ش ١، ١٣٩١.
١١. كريم لو، داوود، «أشنايى باكشور يمن»، در: مجله موعود، ش ١٠٧، ١٣٨٨.
١٢. نظمى، ندا، «القاعدة و مسئله جهاد»، در: مجله مطالعات خاورميانه، ش ٥٨ و ٥٩، ص ١٤١-١٧٤، ١٣٨٨.
١٣. نيسابورى، ابوالحسين مسلم بن حجاج قشيري، صحيح مسلم، تحقيق: ابوقتيبة نظرمحمد فاريابى، رياض: دار طيبة للنشر والتوزيع، ٢٠٠٦/١٤٢٧.
14. Burrowes, Robert D., **Historical Dictionary of Yemen**, Scarerow Press, 2010.
15. Eland, Ivan, **The Failure of Counterinsurgency: Why Hearts and Are Not Always Won**, library of Congress, United States, 2013.
16. Europa Publications, **a Political Chronology of the Middle East**, London, 2005.
17. Katz, Mark N., **Woodrow Wilson International Center for Scholars**, The USSR and Marxist Revolutions in the Third World, Cambridge University Press, 1990.
18. Masters, Bruce, **the Arabs of the Ottoman Empire, 1516-1918: A Social and Cultural History**, Cambirdge University Press, 2013.

19. Meijer, Roel, "Yūsuf al-'Uyairī and the Making of a Revolutionary Salafi Praxis", **Die Welt des Islams** (Brill Academic Publishers), no. 3 (Nov 2007): 422-459, Retrieved 28-07-2014.

20. www.911memorial.org
21. www.abc.net.au
22. www.al-bab.com
23. www.albawabhnews.com
24. www.aljazeera.net
25. www.articles.cnn.com
26. www.articles.washingtonpost.com
27. www.avapress.com
28. www.bbc.com
29. www.bigstory.ap.org
30. www.blog.adl.org
31. www.carnegieendowment.org
32. www.cbsnews.com
33. www.cfr.org
34. www.channel4.com
35. www.cnn.com
36. www.cnn.com
37. www.cnsnews.com
38. www.crisisgroup.org
39. www.crisisgroup.org
40. www.ctc.usma.edu
41. www.ctc.usma.edu
42. www.defenceviewpoints.co.uk
43. www.denverpost.com
44. www.digilib.gmu.edu
45. www.dod.mil
46. www.dur.ac.uk
47. www.albawabhnews.com
48. www.dw.com/fa-ir
49. www.earthquakes.findthedata.com
50. www.en.wikipedia.org
51. www.english.ahram.org.eg
52. www.farsnews.com
53. www.globalpost.com
54. www.globalpost.com
55. www.globalsecurity.org
56. www.graphics8.nytimes.com
57. www.gulfinstitut.org
58. www.hournews.net
59. www.huffingtonpost.com
60. www.ibtimes.co.uk
61. www.iht.com
62. www.ipu.org
63. www.iribnews.ir
64. www.isna.ir
65. www.isna.ir
66. www.jahannews.com
67. www.jenkers.com
68. www.lawfareblog.com
69. www.longwarjournal.org
70. www.medeabe
71. www.mehrnews.com
72. www.ncusar.org
73. www.raialyoum.com
74. www.youm7.com
75. www.alhayat.com
76. www.aljazeera.net
77. www.bbc.com/persian
78. www.dhamarpress.com
79. www.naftnews.net
80. www.newamerica.net
81. www.newrepublic.com
82. www.news.bbc.co.uk
83. www.news.siteintelgroup.com

84. www.nybooks.com
85. www.nytimes.com
86. www.persian.euronews.com
87. www.reuters.com
88. www.rewardsforjustice.net
89. www.sofrep.com
90. www.state.gov
91. www.telegraph.co.uk
92. www.theatlantic.com
93. www.thedailybeast.com
94. www.theguardian.com
95. www.treasury.gov
96. www.washingtonpost.com
97. www.washingtonpost.com
98. www.web.stanford.edu
99. www.webcitation.org
100. www.wfp.org
101. www.worldbank.or